

József Attila

Betlehemi királyok

Adjonisten Jézusunk, Jézusunk!
Három király mi vagyunk.
Lángos csillag állt felettünk,
gyalog jöttünk, mert siettünk,
kis juhocská monda – biztos
itt lakik a Jézus Krisztus.
Menyhért király a nevem.
Segíts, édes Istenem!
Istenfia, jónapot, jónapot!
Nem vagyunk mi vén papok.
Úgy hallottuk megszületélt,
szegények királya lettél.
Benéztünk hát kicsit hozzád,
Üdvösségünk, égi ország!
Gáspár volnék, afféle
földi király személye.
Adjonisten, Megváltó, Megváltó!
Jöttünk meleg országból.
Főtt kolbászunk mind elfogyott,
fényes csizmánk is megrogyott,
hoztunk aranyat hat marékkal,
tömjént egész vasfazékkal.
Én vagyok a Boldizsár,
aki szerencseny király.
Irul-pirul Mária, Mária,
boldogságos kis mama.
Hulló könnye záporán át
alig látja Jézuskáját.
A sok pásztor mind muzsikál.
Meg is kéne szoptatni már.
Kedves három királyok,
jóéjszakát kívánok!

A
Magyar
Demokrata Fórum
várpalotai
szervezetének
tagsága és
vezetése nevében
ez úton kíván
Várpalota
valamennyi
polgárának
kegyeletteljes
Karácsonyi
Ünnepeket és
Áldásos
Újesztendőt
Schmidt Ferenc elnök.

Borbála-ág vágása

Szent Borbála ünnepe már a második adventi hétre, december 4-re esik. A magyar középkor egyik legismertebb szentje és vértanúja, aki Nikodémiában élt az i. sz. 4. századában. Előkelő pogány úrnak, Dioscorusnak volt a lánya. Legendáját az Érdy-kódex rögzítette. E szerint Dioscorus nagyon féltette szép és okos leányát a keresztény vallástól, ezért egy félreeső, magányos toronyba záratta. Borbála azonban fogságában hírt kapott Origenes alexandriai bölcsről, és írt neki, kérve, hogy ismertesse meg Krisztus tanításával. Origenes elküldte hozzá Bálint nevű papját, aki azután titokban megkeresztelte.

Apja, hogy kedvében járjon leányának, fürdőházat építtetett neki. Borbála azonban az ott álló bálvány szobrát összetörte, és a falba még egy harmadik ablakot is vágott, hogy a Szentháromságra emlékeztessen. Dioscorus erre féktelen haragra gerjedt, és megakarta ölni a leányát, aki a pusztaba menekült előle, de két pásztor visszahurcolta. Erre a pogány férfi apához méltatlan kegyetlenséggel megkínóztatta Borbálát, majd elküldte a császárhoz, hogy ítélje halálra. Maximianus császár felszólította a szüzet, hogy mutasson be áldozatot a pogány isteneknek, s mikor azt megtagadta, újra megkínóztatta, majd börtönbe vetette. A fogságban Jézus megjelent a szenvedőnek

mennyei völgyként, vigasztalta, erősítette. Erre lány testéről eltűntek a kínzások nyomai. Másnap a császár ezt a pogány istenek segítségének tulajdonította, s amikor feltevése ellen Borbála tiltakozott, égő fáklját dobott az arcába, majd meztelenül kergette végig a város utcáin. Imádságára Isten angyala ruhával borította be az ártatlan szüz testét. Maximianus dühe emiatt csak fokozódott, halálra ítélte, és a kivégzést a lány apjára bízta, aki lefejezte. Hazatérében azonban a 'mennyből tűz szállt alá és megemészté őtet'.

Legendája alapján Borbála a jó halál, a bányászok, a tűzértség, várak, erődök védőszentje, akit pálmaággal, toronnyal, kehellyel, könyvvel szoktak megörökíteni. Híres a csehországi Kutna Hora bányászváros Borbálának szentelt gótikus temploma. De Dorogon, Pécsen, Salgótarjánban és Várpalotán is igen tisztelték.

A Borbála-nap legfontosabb népszokása, a Borbála-ág vágása. A lányok ilyenkor cseresznye- vagy orgonaággal törnek, vízbe helyezik s ha kizöldül, hamarosan férjhez mennek. A zöld ág az élet jelképe, ősi szimbólum.

- y -

Karácsony, a karácsonyi asztal

Karácsonykor kalácsot, húsvétkor kenyeret, pünkösdkor, ahogy lehet – tartja a régi szólás. A karácsony központi helyet foglal el a magyarság ünnepei között. Régi lénnyét ma sem veszítette el, csak átalakult az újabb igényeknek megfelelően, és főleg egységessé vált. Ha visszatekintünk a múltba igen változatos kép tárul elénk hely, társadalmi réteg vagy vallási különbség szerint.

A magyarságot letelepedéséül kezdve többféle hatás is érte, melyek együttesen a magyar karácsonyi szokások kialakulásához vezettek. Ilyenek voltak többek között a katolikus egyház szertartásai, karácsonyi énekei, a karácsonyi játékok, a jászolállítás szokása. A karácsonyfa-állítás szokása a XIX. század negyvenes-ötvenes éveiben a városokban jelentkezett először.

Más, inkább mágikus jellegű rítusok is meghonosodtak nálunk, mint a karácsonyi asztal szertartásos elkészítése. A hagyományosan berendezett paraszti ház legjobban tisztelt bútorarabja az asztal volt. Karácsonykor piros csíkos terítőt tettek fel, amelynek a színe az örömet jelentette. A Zselicségben még arra is ügyeltek, hogy az abroszt keletről nyugati irányba tegyék az asztalra. A

karácsonyi abrosznak varázs erőit tulajdonítottak, abból vetették a gabonát, beteget takartak le vele: bőséget, egészséget hozott.

Maga a vacsora éttrendje a katolikus vidékeken bőjtös volt, (ennek emléke a karácsony esti halétel fogyasztás) leggyakrabban káposzta, bab vagy gyümölcsesleves, mákos, túrós tésztával. A karácsony esti vacsorának a másik jellegzetessége a sok esmege: almát, diót, aszalt gyümölcsöt, mézet, fokhagymát, sült tököt, ostyát tettek az asztalra. A karácsony este fogyasztott ételnek ugyanis mágikus jelentőséget tulajdonítottak. A sokszemű bab, borsó, mák a sok pénzt, a bőséget jelképezte, a fokhagyma védte az egészséget, kígyómarás, giliszta ellen volt jó s boszorkányok rontását is elhárította, a méz édessé tette az életet. Az almához számtalan népi hiedelem fűződik: a kerek, hibátlan piros alma az egység, egészség, szépség, szerelem jelképe volt. A család minden tagja evett a szétvágott almából. A következő évben, ha eltévedtek útközben az almára gondolva hazataláltak. A lányok az almára öntött vízben mosakodtak, hogy szép pirosak legyenek. Az állatok itató vízébe is almát tettek, hogy egészségesek legyenek. Az eladó

lány karácsony este almát tett a kapuba és amilyen nevű férfi elsőnek elmegy a kapu előtt, olyan nevű lesz a férje. Időjárás is jósoltak az almából. A gazda ketté vágta az almát, ha egyetlen magot is elvágott rossz, ha nem jó idő volt várható a következő évben. Hasonlóképpen: aki karácsonykor férges almát választott, az vagy beteg lesz, vagy meghal a következő esztendőben.

A vacsora fogyasztásának is meghatározott módja volt. Köszöntés, imádság vezette be. A gazdaasszonynak nem volt szabad felállnia az asztaltól, hogy jó ülő kottólásai legyenek, a gazda a méh miatt nem mozdult, nehogy elszálljon a raj. A karácsonyi asztalra nem volt szabad könyökölni, mert az kellést okozott. A karácsonyi lakomából az állatok is kaptak, de a morzsákat is felhasználták. Tűzre vetve jó volt a vihar ellen, szerelem felkeltésére, rontás elhárítására. A kertbe szórt karácsonyi morzsából – akárcsak a mesében – a ház mögötti kiskertben szagos menta nőtt, ezt vitték ünnepen a kezükben a lányok – legalábbis így mesélik a Mátravideki öregasszonyok.

- y -